

Comentariul romanului Istoria ieroglifica scris de Dimitrie Cantemir - a cincea parte

Mai intai, este vorba de tehnica povestirii in rama, a povestirilor ce se nasc dintr-o poveste cadru, in care sunt inglobate Aceasta este o tehnica straveche a povestirii, pe care o intalnim in Panciatantra (Cinci carti ale intelepciunii, din literatura indiana), O mie si una de nopti (Halima) si Istoria Sindipii -faimoasele culegeri de povesti orientale - si in Decameronul lui Boccaccio. Aceasta tehnica a fost numita de nemti: "rahmenerzahiuung", de italieni: "la comice" si de francezi: "conte a tiroir". Dintre povestirile, din Istoria ieroglifica, se remarca, indeosebi, povestirile autohtone: Povestea Lupului, Povestea Ciobanului, Povestea porcarului, iar dintre cele orientale: Povestea duhului si a corabierului, imprumutata din O mie si una de nopti "Duhul" este "delfinul" pe care Dimitrie Cantemir il defineste in spiritul umorului absurdului: "peste porcit" sau "porc pestit".

Excelent sunt realizate portretele morale, in care D.Cantemir pune mult talent satiric. Dintre acestea, se detaseaza portretul Hameleonului a carui trasatura dominanta ramane viclenia. Cameleonul (Hameleonul- cum ii zice D.Cantemir) este un mic animal respingator - o reptila - ce isi schimba culoarea in functie de mediu, un simbol al adaptabilitatii si al schimbarilor convingerilor dupa conjuncturi.

Mesajul Istoriei ieroglifice devine, astfel, tulburator de actual Descriptiile lui D. Cantemir pun in evidenta finetea artei sale de gravor si ne recomanda - mai ales, in zugravirea Templului Pleonexiei si in descrierea Nilului - un peisagist "de talia lui Ariosto", cum spune G. Calinescu. Dar, marea izbanda a lui D.Cantemir se face resimtita in special, in "elegii" ("elegii" - cum le spune autorul), acele fragmente de proza rimata si ritmata adevarate poeme in proza Asa este, de pilda Jelania Inorogului, ce cuprinde un "prolog", o lamentatie" si un "blestem", in care scriitorul construiește sumbre viziuni apocaliptice, nemaointalnite, pana la el, in literatura noastra D.Cantemir invoca sfarsitul lumii, pentru blestematiile ei Prin aceste viziuni apocaliptice, D. Cantemir il prefigureaza pe Eminescu, iar prin conditia dramatica a omului in univers, prin fragilitatea fiintei umane, marcata de singuratate si spaima in fata Neantului, anticipeaza literatura existentialista moderna a absurdului.